

RETTENS DOM (Første Afdeling)

6. april 1995 *

I sag T-149/89,

Sotralentz SA, Drulingen (Frankrig), ved advokaterne Xavier de Mello, Philippe Pepy og Jean Christian Percerou, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Bruno Decker, 16, avenue Marie-Thérèse,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Norbert Koch, Enrico Traversa og Julian Currall, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, bistået af advokaterne Nicole Coutrelis og André Coutrelis, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos Georgios Kremlis, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armeringsnet, EFT L 260, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, H. Kirschner, og dommerne C.W. Bellamy, B. Vesterdorf, R. García-Valdecasas og K. Lenaerts,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling, der fandt sted fra den 14. til den 18. juni 1993,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

- ¹ Nærværende sag vedrører Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armeringsnet, EFT L 260, s. 1, herefter benævnt »beslutningen«), hvorved fjorten producenter af armeringsnet blev pålagt en bøde for overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Det produkt, der er genstand for Kommissionens beslutning, er arme-

ringsnet. Armeringsnet er præfabrikerede armeringer af glat eller profileret koldtrukken ståltråd, som ved punktsvejsning i rette vinkler forbindes til et net. Det benyttes inden for næsten alle anvendelsesområder for armeret jernbetonkonstruktion.

2 Fra 1980 udviklede der sig inden for denne sektor på det tyske og franske marked samt Benelux-markedet en række aftaler og forskellige former for praksis, som ligger til grund for beslutningen.

3 Med hensyn til det tyske marked gav Bundeskartellamt den 31. maj 1983 tilladelse til et strukturkrisekartel bestående af de tyske producenter af armeringsnet. Tilladelsen blev forlænget én gang og udløb i 1988. Formålet med kartellet var en kapacitetsnedsækering, men kartelaftalen indeholdt også bestemmelser om kvoter og prisarrangementer, idet der dog kun blev givet tilladelse hertil i de første to år (126. og 127. betragtning til beslutningen).

4 Den franske Commission de la concurrence afgav den 20. juni 1985 en udtalelse vedrørende konkurrencesituationen på det franske marked for armeringsnet, som blev fulgt op af den franske økonomi-, finans- og budgetministers beslutning nr. 85-6 DC af 3. september 1985, hvorved der blev pålagt en række franske selskaber bøder for i perioden 1982-1984 at have truffet foranstaltninger og iværksat en praksis, som havde til formål og til følge at begrænse eller fordreje konkurrencen og at hindre, at markedet kunne fungere normalt. Sagsøgeren blev pålagt en bøde på 10 000 FF for i perioden fra september 1983 til april 1984 at have deltaget i de handlinger, der er fastslået i beslutningen.

- 5 Den 6. og 7. november 1985 foretog tjenestemænd fra Kommissionen i medfør af artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81, herefter benævnt »forordning nr. 17«), samtidigt og uden forudgående varsel kontrolundersøgelser hos syv virksomheder og to sammenslutninger af virksomheder, nemlig Tréfilunion SA, Sotralentz SA, Tréflarbeid Luxembourg-Saarbrücken SARL, Ferriere Nord SpA (Pittini), Baustahlgewebe GmbH (BStG), Thibo Draad-en Bouwstaalprodukten BV (Thibodraad), Bekaert NV, Syndicat national du tréfilage d'acier (STA) og Fachverband Betonstahlmatten eV. Den 4. og 5. december 1985 blev der foretaget yderligere kontrolundersøgelser hos ILRO SpA, G. B. Martinelli, Usines Gustave Boël NV (afdeling Trébos), Tréfileries de Fontaine-l'Évêque (TFE), Frère-Bourgeois Commerciale SA (FBC), Van Merksteijn Staalbouw BV og ZND Bouwstaal BV.
- 6 På grundlag af det materiale, som blev fundet ved kontrolundersøgelserne, og de oplysninger, som blev indhentet i medfør af artikel 11 i forordning nr. 17, fandt Kommissionen, at de pågældende producenter fra 1980 til 1985 havde overtrådt traktatens artikel 85 ved en række aftaler og forskellige former for samordnet praksis vedrørende fastsættelse af leveringskvoter og priser for armeringsnet. Kommissionen indledte derfor proceduren i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17, og den 12. marts 1987 fremsendte den meddelelse af klagepunkter til de pågældende virksomheder. Virksomhederne har besvaret disse klagepunkter. Den 23. og 24. november 1987 fandt der en høring sted med deltagelse af repræsentanter for virksomhederne.
- 7 Efter afslutningen af denne procedure vedtog Kommissionen beslutningen. Det fremgår heraf (22. betragtning), at konkurrencebegrænsningerne havde form af en række aftaler og/eller samordnet praksis (herefter under ét benævnt »aftaler«) med det formål at fastsætte priser og/eller leveringskvoter samt at opdele markederne for armeringsnet. Aftalerne vedrørte forskellige delmarkeder (de franske og tyske markeder samt Benelux-markedet), men påvirkede samtidig handelen mellem medlemsstater, fordi der deltog virksomheder fra flere medlemsstater. Det anføres i beslutningen: »I det foreliggende tilfælde er der ikke så meget tale om en global aftale mellem samtlige producenter i alle de pågældende medlemsstater, som om et kompleks bestående af flere aftaler med til dels skiftende deltagere. Aftalekomplek-

set har dog ved at regulere de enkelte delmarkeder ført til en vidtgående regulering af en betydelig del af fællesmarkedet.«

8 Beslutningen har følgende ordlyd:

»*Artikel 1*

Virksomhederne Tréfilunion SA, Société métallurgique de Normandie (SMN), CCG (TECNOR), Société de treillis et panneaux soudés (STPS), Sotralentz SA, Tréfilarbeid SA, henholdsvis Tréfilarbeid Luxembourg-Saarbrücken SARL, Tréfileries de Fontaine-l'Évêque, Frère-Bourgeois Commerciale SA (nu Steelinter SA), Usines Gustave Boël NV, afdeling Trébos, Thibo Draad-en Bouwstaalprodukten BV (nu Thibo Bouwstaal BV), Van Merksteijn Staalbouw BV, ZND Bouwstaal BV, Baustahlgewebe GmbH, ILRO SpA, Ferriere Nord SpA (Pittini) og G. B. Martirelli fu G. B. Metallurgica SpA har overtrådt EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, idet de i perioden fra den 27. maj 1980 til den 5. november 1985 i et eller flere tilfælde deltog i en eller flere aftaler og/eller samordnet praksis (karteller), som bestod i fastsættelse af salgspriser, begrænsning af afsætningen, opdeling af markederne og foranstaltninger med henblik på anvendelse af og kontrol med disse aftaler.

Artikel 2

De i artikel 1 nævnte virksomheder skal — såfremt de stadig er aktive inden for armeringsnet-sektoren i Fællesskabet — straks ophøre med de konstaterede overtrædelser (hvis dette endnu ikke er sket) og i fremtiden i forbindelse med deres

armeringsnet-aktiviteter afholde sig fra enhver aftale eller samordnet praksis med samme eller lignende formål eller virkning.

Artikel 3

For de i artikel 1 anførte overtrædelser pålægges der nedenstående virksomheder følgende bøder:

- 1) Tréfilunion SA (TU) — en bøde på 1 375 000 ECU
- 2) Société métallurgique de Normandie (SMN) — en bøde på 50 000 ECU
- 3) Société des treillis et panneaux soudés (STPS) — en bøde på 150 000 ECU
- 4) Sotralentz SA — en bøde på 228 000 ECU
- 5) Tréfilarbeid Luxembourg-Saarbrücken SARL — en bøde på 1 143 000 ECU
- 6) Steelinter SA — en bøde på 315 000 ECU
- 7) Usines Gustave Boël NV, afdeling Trébos — en bøde på 550 000 ECU

- 8) Thibo Bouwstaal BV — en bøde på 420 000 ECU

- 9) Van Merksteijn Staalbouw BV — en bøde på 375 000 ECU

- 10) ZND Bouwstaal BV — en bøde på 42 000 ECU

- 11) Baustahlgewebe GmbH (BStG) — en bøde på 4 500 000 ECU

- 12) ILRO SpA — en bøde på 13 000 ECU

- 13) Ferriere Nord SpA (Pittini) — en bøde på 320 000 ECU

- 14) G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA — en bøde på 20 000 ECU

...«

Retsforhandlinger

- 9) Sagsøgeren har på denne baggrund ved stævning indgivet til Domstolens Justitskontor den 23. oktober 1989 anlagt nærværende sag med påstand om annullation

af beslutningen. Ti af de tretten andre virksomheder, beslutningen er rettet til, har ligeledes anlagt sag.

- 10 Ved kendelser af 15. november 1989 har Domstolen i medfør af artikel 14 i Rådets afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (EFT L 319, s. 1) henvist denne sag og de ti andre sager til Retten. Sagerne er registreret under nummer T-141/89 — T-145/89 og T-147/89 — T-152/89.
- 11 Ved kendelse af 13. oktober 1992 har Retten besluttet at forene sagerne med henblik på den mundtlige forhandling, idet de har forbindelse med hinanden, jf. procesreglementets artikel 50.
- 12 Ved skrivelser indgivet til Rettens Justitskontor i perioden mellem den 22. april og den 7. maj 1993 har parterne besvaret de spørgsmål, Retten havde stillet dem.
- 13 På grundlag af svarene på spørgsmålene og den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.
- 14 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål under den mundtlige forhandling, der fandt sted fra den 14. til den 18. juni 1993.

Parternes påstande

15 Sagsøgeren har i stævningen nedlagt påstand om, at Kommissionens beslutning annulleres, og har yderligere og/eller subsidiært nedlagt påstand om, at beslutningen ændres i formildende retning.

16 I replikken har sagsøgeren nedlagt følgende påstande:

— Det fastslås, at det over for selskabet er gjort gældende, at det deltog i tre særskilte »aftaler«.

— Beslutningen annulleres helt eller delvis.

— Mere subsidiært ændres beslutningen på grundlag af anbringenderne i proceskriftet, og det fastslås i stedet, at sagsøgeren ikke har gjort sig skyldig i de overtrædelser, der består i det første og tredje klagepunkt, og hvad angår det andet klagepunkt, kun i det af sagsøgeren beskrevne omfang. Den bøde, der er pålagt sagsøgeren, nedsættes derfor til et symbolsk beløb.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

17 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Realiteten

- 18 Sagsøgeren har påberåbt sig fire anbringender til støtte for påstandene. Det første anbringende støttes på, at Kommissionen manglede kompetence. Det andet anbringende støttes på en tilsidesættelse af retten til kontradiktion, det tredje på, at traktatens artikel 85, stk. 1, er tilsidesat, og det fjerde på, at artikel 15 i forordning nr. 17 er tilsidesat.
- 19 Selv om sagsøgeren har fremført anbringenderne i den i foregående præmis nævnte rækkefølge, finder Retten det hensigtsmæssigt først at undersøge anbringendet om, at Kommissionen manglede kompetence. Derefter undersøges anbringendet om, at traktatens artikel 85, stk. 1, er tilsidesat, og endeligt anbringendet om tilsidesættelse af retten til kontradiktion og af artikel 15 i forordning nr. 17.

Anbringendet om Kommissionens manglende kompetence

Parternes argumenter

- 20 Sagsøgeren har anført, at de franske myndigheder har truffet afgørelse vedrørende de samme faktiske omstændigheder som Kommissionen, nemlig fastsættelsen af priser og kvoter på et enkelt nationalt marked, hvor der både opererede indenlandske producenter og importører fra fællesmarkedet, idet den franske afgørelse dog kun vedrørte de franske virksomheder og de virksomheder, hvis hovedforretningssted var beliggende i Frankrig (Tréfilarbejd). Afgørelsen blev udtrykkeligt truffet med hjemmel i bekendtgørelsen af 30. juni 1945, og selv om det ikke udtrykkeligt fremgår, må den nødvendigvis også være truffet med hjemmel i fællesskabsretten. Ifølge princippet »non bis in idem« har Kommissionen ikke kompetence til at træffe afgørelse vedrørende de samme faktiske omstændigheder, og der kan ikke på ny pålægges de franske virksomheder sanktioner efter de samme økonomisk-juridiske principper for de samme faktiske omstændigheder.
- 21 Sagsøgeren har i denne forbindelse anført, at selv om Domstolen i dom af 13. februar 1969 (sag 14/68, Walt Wilhelm m.fl., Sml. s. 1) fastslog, at den samme aftale

som udgangspunkt kan være genstand for to sideløbende procedurer, er den foreliggende sag forskellig fra Walt Wilhelm-sagen. I sidstnævnte sag var der tale om en situation, hvor de to procedurer var blevet indledt næsten samtidigt, og hvor de retsregler, der kunne komme på tale — nemlig de tyske regler og fællesskabsreglerne — var forskellige med hensyn til deres materielle og territoriale anvendelsesområde. Situationen er en anden i den foreliggende sag. De franske myndigheder og Kommissionen traf beslutning vedrørende nøjagtig de samme faktiske omstændigheder, nemlig en international aftale med det formål på et nationalt marked for alle de virksomheder, som opererede på dette marked, herunder importørerne, at fastsætte importkvoter og priser.

- 22 Endelig har sagsøgeren anført, at der både i udtalelsen fra den franske Commission de la concurrence og i den franske ministers beslutning henvises til de problemer, som de aftaler, de udenlandske virksomheder deltog i, medførte for handelen mellem medlemsstater. Selv om Kommissionen er kommet i besiddelse af et omfattende bevismateriale, har den hverken i beslutningen eller i meddelelsen af klagepunkter angivet, hvilke nye faktiske omstændigheder der er blevet påvist ved dette bevismateriale, og navnlig på hvilken måde det udtrykkeligt vedrørte selskabet.
- 23 Kommissionen har for det første anført, at det er forkert, når sagsøgeren gør gældende, at de franske myndigheder traf afgørelse med hjemmel i fællesskabsretten og vedrørende de samme faktiske omstændigheder som dem, der er omhandlet i beslutningen. Den franske beslutning er udelukkende en beslutning i henhold til artikel 50 i bekendtgørelse nr. 45-1483 af 30. juni 1945, og sagsøgerens opfattelse af, at den, »selv om det ikke udtrykkeligt fremgår, nødvendigvis« også må være truffet med hjemmel i fællesskabsretten, er uden retlig betydning. Når de franske myndigheder anvender de fællesskabsretlige konkurrenceregler, henviser de udtrykkeligt hertil. Endvidere har Kommissionen anført, at der i den franske beslutning ikke er taget hensyn til aftalernes virkning på handelen inden for Fællesskabet, men kun virkningerne på det franske marked, således som det fremgår af punkt X.1. C. i den udtalelse, der danner baggrund for beslutningen.
- 24 For det andet har Kommissionen bestridt sagsøgerens fortolkning af Walt Wilhelm-dommen. Denne sag vedrørte ganske vist et tilfælde, der var forskelligt fra

det foreliggende, men der er intet grundlag for den modsætningslutning, sagsøgeren forsøger at drage ved at henvise til, at de procedurer, der var indledt på fællesskabsplan og nationalt i Walt Wilhelm-sagen, var samtidige, og heraf udlede, at Kommissionen ikke skulle have kompetence i denne sag, idet den anfægtede beslutning er vedtaget efter de franske myndigheders beslutning. Det anføres således i præmis 4 i Walt Wilhelm-dommen, at »at de nationale myndigheder for så vidt angår karteller principielt ligeledes kan gribe ind over for situationer, som kan være genstand for en kommissionsbeslutning«. Når en situation, som undersøges af nationale myndigheder, »kan« være genstand for en kommissionsbeslutning, indebærer det ifølge Kommissionen, at den fuldt ud bevarer retten til at gribe ind over for situationer, som nationale myndigheder allerede har undersøgt. Det er åbenbart, at det forhold, at en national konkurrencemyndighed griber ind, ikke indebærer, at Kommissionen mister sine beføjelser i henhold til EØF-traktatens artikel 89.

- 25 Endelig har Kommissionen anført, at den var i besiddelse af bevismateriale, som den franske Commission de la concurrence ikke havde (jf. bl.a. bilag 6 og 21 til meddelelsen af klagepunkter).

Retten's bemærkninger

- 26 Det bemærkes, at ifølge Domstolens praksis kan den samme aftale principielt være genstand for to samtidige sager, den ene ved Fællesskabet i henhold til traktatens artikel 85, den anden ved de nationale myndigheder i henhold til national ret. Domstolen har således fastslået, at de nationale kartelmyndigheder kan gribe ind over for situationer, som kan være genstand for en kommissionsbeslutning. Under hensyn til traktatens almindelige målsætning kan denne samtidige anvendelse af national ret dog kun accepteres, såfremt den ikke skader den ensartede anvendelse i hele fællesmarkedet af fællesskabsreglerne vedrørende karteller og den fulde virk-

ning af de retsakter, som udstedes i henhold til disse regler (jf. den nævnte dom i sagen Walt Wilhelm m.fl., præmis 4).

- 27 Kommissionen har således fortsat kompetence til i overensstemmelse med de fællesskabsretlige konkurrenceregler at træffe afgørelse vedrørende faktiske omstændigheder, som allerede er undersøgt af de nationale myndigheder.
- 28 Det bemærkes, at i dette tilfælde er den franske økonomi-, finans- og budgetministers beslutning nr. 85-6 DC truffet på grundlag af den franske Commission de la concurrence's udtalelse af 20. juni 1985, og det fremgår af beslutningen, at den er truffet med hjemmel i artikel 50 i bekendtgørelse nr. 45-1483, hvilket sagsøgeren i øvrigt har erkendt. Beslutningen er således truffet i overensstemmelse med de nationale konkurrenceregler, som tager sigte på aftalernes virkning på det indenlandske marked. Endvidere finder Retten, at Kommissionen, således som den med rette har anført, kunne drage sine egne slutninger på grundlag af det bevismateriale, den havde, og som ikke nødvendigvis var det samme som det, den franske Commission de la concurrence havde. For det andet er Kommissionen ikke bundet af de nationale myndigheders vurdering.
- 29 Hertil kommer, at der efter Domstolens praksis kan ske kumulering af sanktioner, såfremt der findes to sideløbende procedurer, der tjener forskellige formål. Dette følger af det særlige system for kompetencefordelingen mellem Fællesskabet og medlemsstaterne på det kartelretlige område. Domstolen har imidlertid fastslået, at et almindeligt billighedshensyn kræver, at Kommissionen ved udmålingen af bøden skal tage hensyn til sanktioner, som allerede måtte være pålagt den samme virksomhed for det samme forhold, når der er tale om sanktioner for overtrædelse af en medlemsstats kartelregler, og overtrædelsen således er sket på Fællesskabets

område (jf. i denne forbindelse den nævnte dom i sagen Walt Wilhelm m.fl., præmis 11, og Domstolens dom af 14.12.1972, sag 7/72, Boehringer mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 323, org. ref.: Rec. s. 1281, præmis 3).

30 Det må fastslås, at det er tilfældet i denne sag, hvor Kommissionen i 205. betragtning til beslutningen har taget hensyn til den bøde, som allerede var pålagt af de franske myndigheder.

31 Anbringendet må således forkastes.

Anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 85, stk. 1

32 Sagsøgeren har for det første anført, at Kommissionens undersøgelse af markedet er behæftet med fejl. Endvidere har selskabet gjort gældende, at det ikke deltog i aftalerne på det franske marked i perioden 1981-1982. Herudover har selskabet påpeget en fejl i beslutningen med hensyn til varigheden af selskabets deltagelse i aftalerne på det franske marked i perioden 1983-1984. Endelig har sagsøgeren bestridt at have deltaget i en aftale med BStG med det formål at fastsætte kvoter for dets eksport til Tyskland.

I — Det relevante marked

Parternes argumenter

33 Sagsøgeren har indledningsvis anført, at beslutningen er behæftet med sådanne mangler med hensyn til de tekniske og økonomiske spørgsmål, at Retten ikke kan

udøve sin kontrol. Sagsøgeren har anført, at der i beslutningen (3. betragtning) er en fejl, idet der opregnes tre typer armeringsnet (lager-, katalog- og specialnet), mens der kun findes to typer maskiner: maskiner, hvorpå der kun kan fremstilles lagernet, og maskiner, der kan fremstille specialnet. Ifølge sagsøgeren er disse to typer armeringsnet ikke i indbyrdes konkurrence, og det vil kun kunne være tilfældet, såfremt lagernet som følge af udefra kommende og uforudsigelige begivenheder og et systematisk fald i prisen på lagernet »haler ind« på specialnet. Sagsøgeren har dog erkendt, at dette har været tilfældet i den omhandlede periode.

- 34 Kommissionen har anført, at således som dette anbringende er formuleret, kan man få indtryk af, at det vedrører beslutningens begrundelse. En gennemlæsning af side 8-14 i stævningen, hvortil sagsøgeren har henvist, viser imidlertid, at der blot er tale om forskellige overvejelser vedrørende afgrænsningen af det relevante marked. Når det i tredje betragtning til beslutningen anføres, at »lagernet og katalognet ... i vid udstrækning [kan] erstatte hinanden«, og at »man kan ... tale om et marked for armeringsnet, inden for hvilket der findes et delmarked for specialnet«, siges der ikke andet end det, sagsøgeren har gjort gældende.

Rettens bemærkninger

- 35 Retten finder, at som Kommissionen med rette har anført, vedrører sagsøgerens anbringende forhold i forbindelse med afgrænsningen af det relevante marked, og at anbringendet ikke er underbygget. Det fremgår således af de dokumenter, som er nævnt i 86.-107. betragtning til beslutningen, at der er forskelle mellem lagernet og katalognet, og priserne er forskellige. Endvidere er sagsøgerens gennemgang af beslutningen ukorrekt, idet det fremgår af tredje betragtning hertil, at lagernet og katalognet i vid udstrækning kan erstatte hinanden, og at der inden for markedet for armeringsnet findes et delmarked for specialnet. Endelig bemærkes, at det fremgår af det, sagsøgeren selv har anført, at der er og har været mulighed for konkurrence mellem de forskellige typer armeringsnet.

36 Anbringendet må således forkastes.

II — *Beviset for aftalerne*

A — *Det franske marked*

1. *Perioden 1981-1982*

Den anfægtede retsakt

37 Det anføres i beslutningen (23.-50. og 159. betragtning), at sagsøgeren fra april 1981 til marts 1982 deltog i en første serie af aftaler på det franske marked. Aftalerne omfattede på den ene side de franske producenter (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG og Sotralentz) og på den anden side de udenlandske producenter, som opererede på det franske marked (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC og Tréfilarbeid). Formålet hermed var at fastsætte priser og kvoter med henblik på at begrænse importen af armeringsnet til Frankrig.

Parternes argumenter

38 Sagsøgeren har bestridt at have deltaget i aftalerne og har anført, at Kommissionen på ingen måde har ført bevis for, at selskabet deltog heri.

39 Sagsøgeren har anført, at tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter, som er gengivet i 29. betragtning til beslutningen, og hvoraf fremgår, hvilke mængder

armeringsnet de franske producenter leverede fra 1978 til 1981, og hvilke kvoter der blev tildelt den enkelte virksomhed, ikke er et klart bevis. Tabellen blev udarbejdet i oktober 1982. Den tager udgangspunkt i 1981, og der henvises til første halvår 1982. Der er intet i tabellen, der viser, at der var forudsat kvoter for perioden fra april 1981 til marts 1982. I øvrigt forstår sagsøgeren ikke, hvilken interesse der kunne være i i oktober 1982 at beregne kvoter på grundlag af ti måneder i 1981 og de første to måneder i 1982.

- 40 Hvad angår det telex, Marie, Tréfilunion, den 23. april 1982 sendte til Cattapan, Ferriere Nord (bilag 21 til meddelelsen af klagepunkter, 42. betragtning til beslutningen), og som vedrører »fornyelse« eller forlængelse af aftalerne fra 1981-1982 — der udløb den 31. marts 1982 — i de følgende tre eller fire måneder, har sagsøgeren anført, at det viser det modsatte af, hvad Kommissionen har anført. Marie skrev således, at »Sotral's endelige holdning først vil være kendt i uge 17. Denne holdning bør ikke ændre ved den beslutning, vi alle har truffet«. Ifølge sagsøgeren er Kommissionens fortolkning af telexet forkert, idet det fremgår heraf, at den holdning, man afventede, kunne være positiv eller negativ, og hvis det med hensyn til fremtiden var uden betydning, at Sotralentz ikke deltog, må det også have været tilfældet med hensyn til den allerede forløbne periode. Sagsøgerens opfattelse underbygges af referatet af det møde, som den 21. april 1982 blev holdt i »klubben af nationaliserede selskaber« med deltagelse af deres samarbejdspartnere (bilag 24 til meddelelsen af klagepunkter, 45. betragtning til beslutningen), men uden Sotralentz. Det anføres heri, at »Sigward (Tréfilunion) vil forsøge at få et møde med Lentz (Sotralentz) inden for en uge for at anmode ham om at tilslutte sig de aftaler, som er indgået under dette møde«.

- 41 Hvad angår tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter har Kommissionen anført, at selv om den blev udarbejdet ved udgangen af 1982, viser den klart, hvorledes aftalerne fungerede i perioden 1981-1982, og det fremgår heraf, at Sotralentz var en af de berørte virksomheder. Kvoterne blev i stor udstrækning fordelt på grundlag af de markedsandele, de deltagende virksomheder hver især havde realiseret tidligere, i overensstemmelse med den fremgangsmåde, der er beskrevet i 27. betragtning til beslutningen, og på grundlag af et internt notat fra Tréfilunion af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24. betragtning til beslutningen), hvori der henvises til »den seneste aftale«. Der er således ført bevis herfor,

selv om der ses bort fra tabellen. Sagsøgeren kan ikke gøre gældende, at tabellen kun kunne anvendes i den periode, hvor den blev udarbejdet, dvs. i andet halvår 1982. Der anføres således i denne tabel i kolonnen »kvoter« en markedsandel på 7,40% for Tréfilarbejdet. I 1980 svarede denne andel af det franske marked nøjagtigt til 15 600 tons, dvs. de 1 300 tons, som blev omtalt under et møde mellem Tréfilunion og Tréfilunion den 20. oktober 1981, således som det fremgår af et notat fra Tréfilunion af 23. oktober 1981 (bilag 1 til meddelelsen af klagepunkter, 46. betragtning til beslutningen). Dette skal sammenholdes med det nævnte telex af 1. december 1981, hvori Duroux, Tréfilunion, anfører, at »de importerede mængder i det store og hele holdt sig på 1980-niveau« på det franske marked i 1981. Det er således klart, at tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter skal ses i sammenhæng med forlængelsen af aftalerne fra 1981-1982 og viser, hvorledes de fungerede, uanset hvad beregningerne heri måtte være anvendt til ved udgangen af 1982.

- 42 Endvidere har Kommissionen anført, at referatet af mødet den 21. april 1982 (bilag 21 til meddelelsen af klagepunkter) og Marie's telex af 23. april 1982 (bilag 24 til meddelelsen af klagepunkter) tidsmæssigt ligger efter aftalerne fra 1981-1982 og vedrører forlængelsen heraf. Disse dokumenter viser, at der skulle indgås nye aftaler, som Sotralentz blev opfordret til at tiltræde. Endvidere viser dokumenterne, at Sotralentz på dette tidspunkt stadig blev anset for at være medlem af »den franske gruppe«, og at selskabet skulle inddrages i forhandlingerne om vilkårene for de italienske producenter i forbindelse med forlængelsen af aftalerne fra 1981-1982. Hvis det ikke var tilfældet, og hvis sagsøgeren, således som selskabet har anført, ikke havde deltaget i aftalerne fra 1981-1982, var der ingen grund til, at selskabet skulle inddrages i forlængelsen af aftalerne med de italienske producenter. Med hensyn til Marie's udtalelse om, at Sotralentz' holdning ikke burde »ændre ved den beslutning, vi alle har truffet«, må denne også ses i sammenhæng med forhandlingerne med de italienske producenter, og udtalelsen viser, at de italienske producenter ikke skulle kunne henvise til Sotralentz' muligt afvigende holdning (eller at selskabet i fremtiden ikke overholdt de nye priser, der netop var aftalt) som begrundelse for ikke at overholde de forpligtelser, de havde påtaget sig.

Retten bemærkninger

- 43 Det bemærkes, at Kommissionen over for sagsøgeren har påberåbt sig en række dokumenter, som — når de ses i sammenhæng og vurderes under ét — ifølge Kommissionen viser, at der i perioden 1981-1982 blev indgået aftaler på det franske marked, bl.a. tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter, Tréfilunion's notat af 23. oktober 1981 (bilag 1 til meddelelsen af klagepunkter) og Tréfilunon's interne notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter), og en række dokumenter, som — ligeledes når de ses i sammenhæng og vurderes under ét — ifølge Kommissionen udgør bevis for, at der blev gjort forsøg på at forlænge disse aftaler, bl.a. telexet af 20. april 1982 fra Cattapan, Ferriere Nord, til Ferriere Nord's og Martinelli's repræsentant i Frankrig, Italmet (bilag 20 til meddelelsen af klagepunkter, 42. betragtning til beslutningen), Marie's telex af 23. april 1982 til Cattapan (bilag 21 til meddelelsen af klagepunkter, 42. betragtning til beslutningen) og referatet af mødet den 21. april 1982 (bilag 24 til meddelelsen af klagepunkter, 45. betragtning til beslutningen). De sidstnævnte dokumenter set i sammenhæng med de førstnævnte udgør ifølge Kommissionen bevis for, at Sotralentz deltog i aftalerne fra 1981-1982.
- 44 Retten finder, at de dokumenter, der viser, at forskellige virksomheder gjorde forsøg på at forlænge aftalerne fra 1981-1982, ikke i sig selv er direkte bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne. Dokumenterne viser kun, at de virksomheder, som allerede havde tiltrådt forlængelsen, var interesseret i også at få Sotralentz' tiltræden, og at de gjorde forsøg på at overbevise selskabet. Dokumenterne viser endvidere, at Sotralentz på det relevante tidspunkt ikke fulgte de omhandlede aftaler, således som Kommissionen i øvrigt har erkendt. Endelig er dokumenterne et indicium for de foranstaltninger, der ville blive truffet over for Sotralentz, såfremt selskabet ikke tiltrådte forlængelsen af aftalerne.
- 45 Beviset for Sotralentz' deltagelse i en konkurrencebegrænsende adfærd må således søges i andre dokumenter. For så vidt angår tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter, som efter Kommissionens opfattelse er et afgørende bevis, bemærkes, at

den er dateret 1. oktober 1982, og at den, således som Kommissionen ligeledes har erkendt i retsmødet, er resultatet af en sammenstilling af to kolonner vedrørende de kvoter, der angiveligt blev anvendt fra april 1981 til marts 1982. I den første af disse kolonner tildeles der en kvote til en virksomhed (TECTA), som ikke er nævnt i den anden. Kommissionen har ikke i besvarelse af et spørgsmål, Retten stillede herom i retsmødet, kunnet give nogen sammenhængende forklaring på denne uoverensstemmelse. Endelig er de kvoter, der skulle være tildelt de forskellige virksomheder, forskellige i de to kolonner. Disse forhold set under ét gør, at dokumentets troværdighed er tvivlsom.

- 46 Det bemærkes i denne forbindelse, at det kun er de franske producenter, der nævnes i tabellen, men der henvises ikke til de kvoter, som angiveligt blev tildelt de udenlandske producenter. Retten finder derfor, at dette dokument — som Kommissionen i øvrigt har erkendt under den skriftlige og mundtlige forhandling — ikke er bevis for, at sagsøgeren, således som det gøres gældende i beslutningen, deltog i aftaler, som blev tiltrådt af udenlandske producenter, og som påvirkede handelen inden for Fællesskabet, hvilket ville have gjort Kommissionens indgriben berettiget. Kommissionen har ganske vist forsøgt at forklare tabellen med henvisning til andre beviser for, at aftalerne fandtes, og hvorledes de fungerede, navnlig Tréfilunion's interne notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter), hvori der henvises til »den seneste aftale«, og notatet af 23. oktober 1981 (bilag 1 til meddelelsen af klagepunkter), hvori drøftelserne herom omtales. Disse bilag er imidlertid ikke blevet fremsendt til Sotralentz og kan derfor ikke påberåbes over for selskabet, og hertil kommer, at der ikke i nogen af notaterne er en eksplicit eller implicit henvisning til Sotralentz.

- 47 Kommissionen findes herefter ikke at have ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne på det franske marked i perioden 1981-1982.

48 Sagsøgerens anbringende må herefter tiltrædes, således at beslutningen må annulleres, for så vidt det heri forudsættes, at sagsøgeren deltog i de aftaler, der blev gennemført på det franske marked i perioden 1981-1982.

2. Perioden 1983-1984

Den anfægtede retsakt

49 Det gøres i beslutningen (51.-76. samt 160. og 161. betragtning) gældende, at sagsøgeren deltog i en anden serie af aftaler på det franske marked. De omfattede på den ene side de franske producenter (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG og Sotralentz) og på den anden side de udenlandske producenter, som opererede på det franske marked (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC — FBC markedsførte TFE's produkter — og Tréfilarbejdet). Formålet hermed var at fastsætte priser og kvoter med henblik på at begrænse importen af armeringsnet til Frankrig og at udveksle oplysninger. Denne serie af aftaler blev gennemført mellem begyndelsen af 1983 og slutningen af 1984 og blev formaliseret ved en såkaldt »protocole d'accord«, vedtaget i oktober 1983 for perioden fra den 1. juli 1983 til den 31. december 1984. Heri sammenfattedes resultaterne af forhandlingerne mellem de franske, italienske og belgiske producenter og Arbejd vedrørende de kvoter og priser, der skulle anvendes på det franske marked, og kvoterne for de belgiske, italienske og tyske producenter blev fastsat til 13,95% af forbruget på det franske marked »som led i en aftale mellem disse producenter og de franske producenter«.

Parternes argumenter

50 Sagsøgeren har erkendt at have deltaget i disse aftaler. Selskabet har imidlertid anført, at det kun under tvang og trusler om gengældelsesforanstaltninger tilsluttede sig aftalerne. Med hensyn til varigheden af selskabets deltagelse har sagsøgeren

anført, at det ophørte med at deltage i juni 1984. Hverken i meddelelsen af klagepunkter eller i beslutningen har Kommissionen præciseret, hvornår selskabet ophørte med at deltage, mens det i 76. betragtning lægges til grund, at Arbed og de belgiske producenter ophørte med at deltage i juni 1984.

- 51 Kommissionen har heroverfor anført, at Sotralentz ikke er nævnt i 76. betragtning til beslutningen, fordi Kommissionen ikke ved, om selskabet overholdt den såkaldte »protocole d'accord« — som skulle være gældende til 31. december 1984 — efter juni 1984. Da der var tvivl, er der ikke pålagt selskabet nogen bøde for perioden efter dette tidspunkt. Selv om sagsøgerens særlige forhold i relation til aftalerne fra 1983-1984 ikke er udtrykkeligt omtalt, fremgår det af beslutningen, at der var forskelle i »grovheden og varigheden af de pågældende virksomheders deltagelse« (203. betragtning), og at »parterne i nogle tilfælde ikke overholdt de aftalte priser og mængder« (200. betragtning).

Retten's bemærkninger

- 52 Det bemærkes, at sagsøgeren har erkendt at have deltaget i de aftaler, der blev gennemført på det franske marked i 1983-1984, men har bestridt varigheden af selskabets deltagelse.
- 53 Retten finder for det første ikke, at sagsøgeren kan gøre gældende, at selskabet deltog i aftalerne under tvang. Selv om det lægges til grund, at der blev udøvet pres over for sagsøgeren, kunne selskabet have givet meddelelse herom til de kompetente myndigheder og have indgivet en klage til Kommissionen i medfør af artikel 3 i forordning nr. 17 i stedet for at have deltaget i de omhandlede aftaler (jf. Ret-

tens dom af 10.3.1992, sag T-9/89, Hüls mod Kommissionen, Sml. II, s. 499, præmis 128).

- 54 Med hensyn til varigheden af sagsøgerens deltagelse i aftalerne bemærkes, at den såkaldte »protocole d'accord« fra oktober 1983 blev indgået for perioden fra den 1. juli 1983 til den 31. december 1984. Retten finder, at beslutningen må fortolkes således, at de deltagende virksomheder er anset for at have deltaget i overtrædelsen fra den 1. juli 1983 til den 31. december 1984, bortset fra de tilfælde, hvor der i beslutningen udtrykkeligt er angivet en anden dato. Det bemærkes i denne forbindelse, at Kommissionen i 70. betragtning til beslutningen har anført, at ILRO ikke overholdt aftalerne efter maj 1984, mens det i 76. betragtning anføres, at Boël/Trébos, TFE/FBC og Arbed ikke overholdt dem efter juni 1984. Retten finder derfor, at da Sotralentz ikke udtrykkeligt er nævnt, er selskabet anset for at have deltaget i overtrædelsen fra juli 1983 til den 31. december 1984.
- 55 Retten kan ikke tiltræde Kommissionens argument om, at da den ikke vidste, om Sotralentz overholdt aftalerne efter juni 1984, pålagde den på grund af tvivlen ikke selskabet en bøde for perioden efter juni 1984. Hvis Kommissionen ikke kunne føre bevis for, at sagsøgeren fortsat deltog i aftalerne efter juni 1984, og derfor ikke pålagde selskabet en bøde for perioden efter dette tidspunkt, skulle den have præciseret det i beslutningen, således at sagsøgeren kunne se, hvorledes varigheden af selskabets deltagelse blev vurderet i forhold til overtrædelsens generelle varighed. Kommissionen har ikke overholdt denne forpligtelse ved i 203. betragtning til beslutningen at anføre, at den generelt tog hensyn til grovheden og varigheden af de pågældende virksomheders deltagelse.
- 56 Sagsøgerens anbringende må herefter delvis tiltrædes, således at beslutningen må annulleres, for så vidt det heri forudsættes, at selskabet efter juni 1984 deltog i de aftaler, der blev gennemført på det franske marked i perioden 1983-1984.

B — *Aftalerne mellem BStG og Sotralentz**Den anfægtede retsakt*

- 57 Det anføres i beslutningen (144., 145., 146. og 177. betragtning) i forbindelse med behandlingen af aftalerne til beskyttelse af det tyske strukturkrisekartel mod ukontrolleret import af armeringsnet, at sagsøgeren deltog i en aftale med BStG om regulering af selskabets eksport til Tyskland. Der henvises i beslutningen til et telex fra BStG til Sotralentz af 24. oktober 1985, hvori meddeles, hvilke mængder der er leveret til det tyske marked, og til Sotralentz' svar ved telex af 4. november 1985, hvori der gives oplysninger om de mængder, selskabet eksporterede til Tyskland i september og oktober 1985. Ifølge beslutningen, der på dette punkt er baseret på BStG's direktør, Michael Müller's udtalelser til Kommissionens tjenestemænd i forbindelse med kontrolundersøgelserne den 6. og 7. november 1985, fandt denne informationsudveksling sted hver måned og udgjorde i hvert fald en samordnet praksis, som kunne påvirke handelen mellem medlemsstater (144. og 177. betragtning). Det fastslås i beslutningen, at informationsudvekslingen ikke blot vidner om, at der fandtes en kvoteaftale, men også om BStG's bestræbelser på nøje at kontrollere importen fra Frankrig på månedsbasis (146. betragtning). Denne beregningsmetode lå også til grund for kartelaftalen.
- 58 Ifølge beslutningen forsøgte BStG og Sotralentz at begrunde denne korrespondance med, at der fandtes en patentlicensaftale mellem de to virksomheder, hvorefter Sotralentz havde ret til at fremstille katalognet i Frankrig i henhold til BStG-patentet. Oplysningerne om Sotralentz' eksportmængder blev ifølge selskabet givet med henblik på, at det kunne opfylde de meddelelses- og betalingsforpligtelser, der påhvilede det i henhold til aftalen. Ifølge beslutningen (145. betragtning) taler herimod dog følgende: a) En licenstagers meddelelsespligt vedrører hans samlede produktion og ikke kun leverancerne til et bestemt marked, b) BStG gav oplysninger om de nøjagtige leverancer til det tyske marked, hvilket kun kan forklares med, at der fandtes en kvoteordning, og c) BStG's patenter var udløbet, inden de omhandlede oplysninger blev meddelt, således at Sotralentz ikke længere havde nogen meddelelses- eller betalingspligt.

Parternes argumenter

- 59 Sagsøgeren har anført, at den informationsudveksling, der er gjort gældende over for selskabet, kan forklares med patentlicensaftalen mellem BStG og selskabet. Det var nødvendigt at indgå aftalen af 28. juni 1979 efter et mislykket forsøg på at få et østrigsk patent i 1976, for at selskabet kunne fremstille en særlig form for armeringsnet, og for at selskabet kunne komme ind på markedet i den syd-østlige del af Tyskland, hvor afstanden ikke var særlig stor. Den af BStG indrømmede licens omfattede Tyskland og Nederlandene.
- 60 Sagsøgeren har videre anført, at den månedlige udveksling af oplysninger om leverancer til Tyskland var begrundet i denne aftale, idet informationsudvekslingen skulle lette opfyldelsen af parternes gensidige forpligtelser. Med hensyn til den omstændighed, at der ikke blev udvekslet oplysninger om leverancerne til Nederlandene, har sagsøgeren anført, at disse leverancer var meget beskedne i forhold til det loft, der var fastsat i aftalen, og det var derfor ikke nødvendigt med en måneds- eller kvartalsvis kontrol. Endelig har sagsøgeren anført, at licensaftalen ikke på nogen måde stod i forbindelse med fordelingen af det tyske marked og lå tre et halvt år forud for oprettelsen af det tyske krisekartel.
- 61 Kommissionen har anført, at den ikke anså licensaftalen med BStG som sådan for at være en overtrædelse, men det forhold, at BStG gav Sotralentz oplysning om selskabets samlede leverancer til Tyskland, er et indicium for, at der fandtes en kvoteaftale. Da informationsudvekslingen skete på månedsbasis, og når henses til andre oplysninger i sagen, har Kommissionen med rette kunnet fastslå, at den i beslutningen anfægtede informationsudveksling ikke skete i henhold til forpligtelserne i licensaftalen.
- 62 I besvarelse af de spørgsmål, som Retten har stillet under den skriftlige forhandling og i retsmødet, har parterne oplyst, hvilke patenter der var omfattet af licensaftalen mellem sagsøgeren og BStG, og hvornår de udløb.

Rettens bemærkninger

- 63 Det må undersøges, om de af Kommissionen påpegede forhold — den månedlige informationsudveksling og det forhold, at BStG gav Sotralentz oplysning om de samlede mængder, som blev leveret i Tyskland — udgør en sammenhængende række af alvorlige og præcise indicier for, at der fandtes et kvoteaftale.
- 64 Der bemærkes i denne forbindelse, at sagsøgeren har imødegået disse indicier ved at henvise til, at den fastslåede informationsudveksling var begrundet med, at selskabet havde indgået en patentlicensaftale med BStG. Retten må derfor undersøge, om de af Kommissionen fremførte indicier vil kunne forklares på anden måde end med, at der fandtes en kvoteaftale, og navnlig med, at der fandtes en patentlicensaftale mellem BStG og Sotralentz (jf. Domstolens dom af 31.3.1993, forenede sager C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 og C-125/85 — C-129/85, Ahlström m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1307, præmis 70, 71 og 72).
- 65 Indledningsvis bemærkes, at Kommissionen ikke har udtalt sig om, hvorvidt patentlicensaftalen mellem BStG og Sotralentz var i strid med traktatens artikel 85, stk. 1. Dette spørgsmål er derfor uden betydning for Rettens vurdering.
- 66 Med hensyn til antallet af patenter, som er omfattet af licensaftalen af 28. juni 1979, og disses varighed må det på grundlag af parternes svar på de spørgsmål, som Retten har stillet under den skriftlige og mundtlige forhandling, fastslås, at BStG var indehaver af patenter på det franske, nederlandske og tyske område. Med hensyn til det franske område var BStG indehaver af patent nr. 1 578 746 (»procédé pour l'obtention d'une barre d'armature de béton« — metode til fremstilling af betonarmeringsstang) og patent nr. 6 920 046 (»treillis d'armature soudé par points« — punktsvejset betonstålvæv). På det nederlandske område var BStG indehaver af patent nr. 135 455 (»werkwijze voor het vervaardigen van een stalen wapeningsstaaf voor beton« — metode til fremstilling af betonarmeringsstang), og på det tyske område var BStG indehaver af patent nr. 1 609 605 (»Verfahren und Vorrichtung

zum Herstellen eines Betonbewehrungsstabes« — metode til fremstilling af betonarmeringsstang), der var gyldigt indtil den 3. januar 1985, og patent nr. 1 759 969 (»Punktgeschweißte Bewehrungsmatte« — punktsvejset betonstålvæv), der var gyldigt indtil den 25. juni 1986.

67 Ifølge § 5 i licensaftalen af 28. juni 1979 mellem BStG og Sotralentz kunne BStG for hvert kalenderår begrænse antallet af de af aftalen omfattede produkter, som Sotralentz måtte sælge. Det var dog sikret Sotralentz, at den maksimale årlige mængde ikke kunne fastsættes lavere end til 1% af det samlede salg af armeringsnet og afstandsholdere i Tyskland og 2,5% af det samlede salg af armeringsnet og afstandsholdere i Nederlandene. Ifølge aftalen var der for 1979 fastsat et loft på 12 500 tons for Tyskland og 4 000 tons for Nederlandene for så vidt angik salget af de af patenterne omfattede produkter.

68 Det fremgår af licensaftalen, at der hvert kvartal skulle betales en licensafgift på 1,50 DM pr. ton for de af Sotralentz solgte mængder af aftaleprodukterne (§ 6, stk. 1 og 5). Det blev oplyst under retsmødet, at denne licensafgift ikke blev betalt, men i stedet blev der taget hensyn hertil, når Sotralentz købte værktøj hos BStG's »maskin«-afdeling. Der var i aftalen fastsat en konventionalbod, der skulle betales, såfremt den fastsatte årlige mængde blev overskredet med 200 tons (§ 8). Endvidere fremgår det af aftalen, at Sotralentz skulle føre et forskriftsmæssigt bogholderi over salget af aftaleprodukter, som BStG til enhver tid kunne kontrollere (§ 6, stk. 6 og 7). Endelig fremgår det, at aftalen trådte i kraft den 1. marts 1979 for ubegrænset tid, men at den senest skulle ophøre ved udløbet af den sidste af de af aftalen omfattede rettigheder (§ 9).

69 Retten finder på grundlag af denne gennemgang, at Kommissionens konstatering af, at informationsudvekslingen var resultatet af en kvoteaftale, ikke er den eneste

mulige forklaring. Informationsudvekslingen var således i overensstemmelse med bestemmelserne i den patentlicensaftale, som på det for sagen relevante tidspunkt fandtes mellem BStG og Sotralentz, og denne aftale udgør således en plausibel begrundelse herfor. Nærmere betegnet kunne det forhold, at der var pålagt Sotralentz et årligt maksimum for leverancer til Tyskland, som på den anden side ikke måtte være under 1% af det samlede salg i Tyskland, BStG's ret til indseende med Sotralentz leverancer med henblik på at sikre overholdelsen af begrænsningen og betalingen af de kvartalsvise licensafgifter, gøre det nødvendigt af hensyn til en hensigtsmæssig planlægning af produktionen, at der på månedsbasis blev udvekslet oplysninger, fra BStG om det samlede salg i Tyskland og fra Sotralentz om omfanget af selskabets egne leverancer. Med hensyn til varigheden af informationsudvekslingen bemærkes, at da kontrakten skulle løbe indtil udløbet af den sidste af de af aftalen omfattede rettigheder, var den i kraft indtil den 25. juni 1986, således at den også dækkede den i beslutningen anfægtede informationsudveksling, som fandt sted i oktober og november 1985.

- 70 Da den i beslutningen anfægtede informationsudveksling således kan forklares med patentlicensaftalen mellem BStG og Sotralentz, må det fastslås, at Kommissionen ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i en aftale om regulering af selskabets eksport til Tyskland.
- 71 Der må herefter gives sagsøgeren medhold i anbringendet, således at beslutningen annulleres, for så vidt det heri forudsættes, at sagsøgeren deltog i en aftale om fastsættelse af kvoter for selskabets eksport til Tyskland.

Anbringenderne om tilsidesættelse af retten til kontradiktion og tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17

- 72 Sagsøgeren har i relation til alle de konstateringer, der er foretaget i beslutningen, fremført to anbringender om tilsidesættelse af retten til kontradiktion og tilside-

sættelse af artikel 15 i forordning nr. 17. Da Retten har tiltrådt anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 85, stk. 1, med hensyn til de overtrædelser, sagsøgeren påstås at have begået på det franske marked i perioden 1981-1982, og med hensyn til, at sagsøgeren skulle have indgået en aftale med BStG, er det ufornuddent at tage stilling til de nævnte anbringender i forhold til disse overtrædelser. Retten må imidlertid tage stilling til anbringenderne for så vidt angår overtrædelsen på det franske marked i perioden 1983-1984, således at de argumenter, Retten allerede implicit har tiltrådt i relation til de øvrige overtrædelser, lades ude af betragtning.

I — *Tilsidesættelse af retten til kontradiktion*

73 Sagsøgeren har for det første anført, at beslutningen ikke er tilstrækkeligt begrundet, idet Kommissionen ikke i beslutningen har behandlet selskabets anbringende om, at det handlede under tvang, og det fremgår ikke, hvor lang tid sagsøgeren deltog i overtrædelserne. Hertil er det tilstrækkeligt at bemærke, at Retten allerede har taget stilling til anbringendet om, at sagsøgeren handlede under tvang, og anbringendet vedrørende varigheden af selskabets deltagelse (jf. ovenfor, præmis 53, 54 og 55), og at det fremgår af fast retspraksis, at selv om Kommissionen i henhold til EØF-traktatens artikel 190 er forpligtet til at begrunde sine beslutninger og herved anføre de faktiske og retlige omstændigheder, som er afgørende for foranstaltningens lovlighed, samt de betragtninger, der har ført til dens beslutning, kræves det ikke, at den imødegår samtlige faktiske og retlige indsigelser, der er rejst af hver enkelt berørt under den administrative procedure (Domstolens dom af 10.12.1985, forenede sager 240/82, 241/82, 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 og 269/82, Stichting Sigarettenindustrie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 3831, præmis 88, og Rettens dom af 10.3.1992, sag T-14/89, Montedipe mod Kommissionen, Sml. II, s. 1155, præmis 324). Denne del af anbringendet må således forkastes.

74 For det andet har sagsøgeren anført, at Kommissionen generelt over for selskabet har gjort klagepunkter gældende, der ikke forinden var meddelt selskabet. Det er i

denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, at som anført ovenfor (jf. ovenfor præmis 50 ff.) har sagsøgeren erkendt at have deltaget i aftalerne på det franske marked i perioden 1983-1984, og selskabet har ikke i sine processkrifter detaljeret redegjort for, hvilke klagepunkter Kommissionen ikke forinden har meddelt selskabet.

75 Anbringendet må derfor i sin helhed forkastes.

II — *Tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17*

76 Sagsøgeren har for det første anført, at Kommissionen skulle have individualiseret den bøde, selskabet blev pålagt, i forhold til de tre overtrædelser, der er gjort gældende over for selskabet. Hertil bemærkes, at Kommissionen ifølge fast retspraksis kan pålægge en samlet bøde for forskellige overtrædelser (jf. Domstolens dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663, af 14.2.1978, sag 27/76, United Brands mod Kommissionen, Sml. s. 207, og af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825). Denne del af anbringendet må således forkastes.

77 For det andet har sagsøgeren anført, at den pålagte bøde ikke står i rimeligt forhold til selskabets overskud inden for alle dets aktivitetsområder. Retten finder, at selv om Kommissionen ganske vist kan tage hensyn til dette forhold, er det imidlertid ikke det eneste forhold, den skal tage hensyn til. Endvidere bemærkes, at ifølge artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan Kommissionen pålægge bøder på mindst 1 000 ECU og højst 1 000 000 ECU, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det seneste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelser. Ved udmålingen af bøden inden for disse grænser skal der ifølge bestemmelsen tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. Da Domstolen har fortolket begrebet omsætning som den samlede

omsætning (jf. den nævnte dom i sagen *Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, præmis 119), må det fastslås, at Kommissionen, som ikke har taget hensyn til sagsøgerens samlede omsætning, men kun omsætningen vedrørende armeringsnet i det oprindelige Fællesskab bestående af seks lande, og som ikke har overskredet grænsen på 10%, ikke, når henses til overtrædelsens grovhed og varighed, har tilsidesat bestemmelserne i artikel 15 i forordning nr. 17. Under alle omstændigheder må det understreges, at Kommissionen ved bødeudmålingen har taget hensyn til de deltagende virksomheders finansielle og økonomiske situation (203. betragtning til beslutningen). Denne del af anbringendet må derfor ligeledes forkastes.

- 78 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen med urette har pålagt selskabet en bøde, som er 115 gange så stor som den bøde, de franske konkurrencemyndigheder pålagde. Retten har allerede fastslået (jf. præmis 28), at Kommissionen kunne drage sine egne slutninger på grundlag af det bevismateriale, den havde, og som ikke nødvendigvis var det samme som det, de franske myndigheder havde, og at Kommissionen ikke er bundet af de nationale myndigheders vurdering. Endvidere fremgår det af fast retspraksis, at de lighedspunkter, der måtte være mellem konkurrenceregler i en medlemsstats lovgivning og reglerne i traktatens artikel 85 og 86, ikke på nogen måde kan indskrænke de autonome beføjelser, som Kommissionen har i forbindelse med gennemførelsen af artikel 85 og 86, således at Kommissionen skulle være forpligtet til at anlægge den samme vurdering som de myndigheder, der varetager gennemførelsen af en sådan national lovgivning (Domstolens dom af 28.3.1985, sag 298/82, *CICCE mod Kommissionen*, Sml. s. 1105, præmis 27). Denne del af anbringendet må således også forkastes.

- 79 Anbringendet må herefter i sin helhed forkastes.

- 80 Retten finder på grundlag af de anførte, at den bøde på 228 000 ECU, som er pålagt sagsøgeren, ikke er rimelig, idet sagsøgeren ikke deltog i en aftale med det formål

at fastsætte priser og kvoter på det franske marked i perioden 1981-1982, selskabet deltog i en kortere periode end forudsat i de aftaler, der blev gennemført på det franske marked i perioden 1983-1984, og selskabet deltog ikke i en aftale med BStG om fastsættelse af kvoter for selskabets eksport til Tyskland. Retten, der har fuld prøvelsesret, fastsætter herefter den bøde, der er pålagt sagsøgeren, til 57 000 ECU.

Sagens omkostninger

- 81 Kommissionen har anført, at uanset sagens udfald kan den under ingen omstændigheder dømmes til at betale sagsøgerens omkostninger, idet selskabet ikke har nedlagt påstand herom i stævningen.
- 82 Det bemærkes i denne forbindelse, at det fremgår af Domstolens og Rettens praksis, at det ikke er til hinder for, at der gives den part, der har vundet sagen, medhold, at parten først har nedlagt påstand herom i retsmødet (jf. Domstolens dom af 29.3.1979, sag 113/77, NTN Toyo Bearing m.fl. mod Rådet, Sml. s. 1185, og generaladvokat Warner's forslag til afgørelse, s. 1274, samt Rettens dom af 10.7.1990, sag T-64/89, Automec mod Kommissionen, Sml. II, s. 367). I denne sag har sagsøgeren i replikken nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger, og der er derfor så meget mere grund til at give selskabet medhold.
- 83 Udgangspunktet må således være princippet i procesreglementets artikel 87, stk. 2, hvorefter det pålægges den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Retten kan imidlertid i henhold til artikel 87, stk. 3, fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Da sagsøgeren til dels har fået medhold, og begge parter har påstået den anden part tilpligtet at betale sagens omkostninger, finder Retten, at Kommissionen bør bære sine egne omkostninger og halvdelen af sagsøgerens.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Første Afdeling)

- 1) Artikel 1 i Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armeringsnet) annulleres, for så vidt det heri forudsættes, at sagsøgeren deltog i en aftale med det formål at fastsætte priser og kvoter på det franske marked i perioden 1981-1982, at selskabet efter juni 1984 deltog i en aftale med det samme formål på det franske marked i perioden 1983-1984, og at selskabet deltog i en aftale med Baustahlgewebe GmbH med det formål at fastsætte kvoter for dets eksport til det tyske marked.
- 2) Den bøde, der er pålagt sagsøgeren ved beslutningens artikel 3, fastsættes til 57 000 ECU.
- 3) I øvrigt frifindes Kommissionen.
- 4) Kommissionen bærer sine egne omkostninger og halvdelen af sagsøgerens.
- 5) Sagsøgeren bærer halvdelen af sine egne omkostninger.

Kirschner

Bellamy

Vesterdorf

García-Valdecasas

Lenaerts

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. april 1995.

H. Jung

H. Kirschner

Justitssekretær

Afdelingsformand

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder	II - 1131
Retsforhandlinger	II - 1136
Parternes påstande	II - 1138
Realiteten	II - 1139
Anbringendet om Kommissionens manglende kompetence	II - 1139
Parternes argumenter	II - 1139
Rettens bemærkninger	II - 1141
Anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 85, stk. 1	II - 1143
I — Det relevante marked	II - 1143
Parternes argumenter	II - 1143
Rettens bemærkninger	II - 1144
II — Beviset for aftalerne	II - 1145
A — Det franske marked	II - 1145
1. Perioden 1981-1982	II - 1145
Den anfægtede retsakt	II - 1145
Parternes argumenter	II - 1145
Rettens bemærkninger	II - 1148
2. Perioden 1983-1984	II - 1150
Den anfægtede retsakt	II - 1150
Parternes argumenter	II - 1150
Rettens bemærkninger	II - 1151
B — Aftalerne mellem BStG og Sotralentz	II - 1153
Den anfægtede retsakt	II - 1153
Parternes argumenter	II - 1154
Rettens bemærkninger	II - 1155
Anbringenderne om tilsidesættelse af retten til kontradiktion og tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17	II - 1157
I — Tilsidesættelse af retten til kontradiktion	II - 1158
II — Tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17	II - 1159
Sagens omkostninger	II - 1161